

INNOVATSIOON

Soomes töötab hästi koostööhange.

Riigihangete vana mudel asendub uuega

ANNIKA MATSON
annika.matson@kaubandus.ee

Kui klassikaline madalaima hinna hange tapab innovaatsuse ja sellega ka efektiivsuse kasvu, siis Soomes edukaks osutunud koostööhanke puhul koondatakse kõik osapooled ehitusprojekti algstaadiumis, kasutades ära eri tegijate oskusteavet ja potentsiaali.

Soomes on uuendusliku koostööhankega töös juba 30 rajatist ja seda tüüpi hanke kasutuselevõtt on toonud põhjanaabrite ehitusmaastikule 50 innovaatilist lahendust.

“Koostöö- või ka alliansshanke kasutuselevõtt Eestis tähendab sajandeid valitsenud filosoofia lammutamist. Senini kehtis klassikaline ehk projekteeri-ehita-hangi-süsteem, kus kõigepealt koostatakse projekt ja siis tehakse ehitushange, et see projekt kuidagi realiseerida,” selgitas ACTO Consult OÜ omanik ja volitatud ehitusinsener Margus Sarmet. Ta toonitas, et senise projekteeri-ehita-hangi-tüüpi mõtteviisi viga on see, et iga osapool seisab ainult ja ainult oma huvide eest ning sisulist koostööd erinevate ehitamisega seotud osapoolte – planeerija, projekteerija, järelevalve, ehitaja – vahel pole.

Koostöö- või ka alliansshanke puhul koondatakse kõik need osapooled projekti algstaadiumis kokku ja kasutatakse ära kõikide oskusteave ja potentsiaal. Kõige tähtsam ei ole mitte tehniliste nüansside või ülesannete järgimine, vaid ühise lõppeesmärgi seadmine ja üheskoos selle poole püüdlemine ning selle saavutamine.

Sarmeti sõnul ei soovi tellija või lõppkasutaja mitte maja, vaid mingi funktsiooni, nagu elamine, töötamine, tootmine jne, täitmist. Ehitiste väärtus avaldub eelkõige nende kasutusvõimaluse ehk tarbimise kaudu. Ehitised ja ehitussektor tervikuna on teenindav sektor eesmärgiga rahuldada lõpptarbijat vajadusi ehitise, eelkõige selle kasutamise lähtuva lisandväärtuse järele. Näiteks ei soovita mitte Tartu–Tallinna neljarajalist maanteed, vaid kiiret, mugavat ja ohutut ühendust kahe linna vahel. Ehitiste ja ehitusvaldkonna eesmärk on rahuldada lõpptarbijat vajadusi, luues lõpptarbijale tegutsamiseks soodsad (keskkonna)tingimused. Neid vajadusi saab rahuldada kõige paremini mitte oma kitsast rida ajades, vaid igal sammul ja ühiselt lõppeesmärgi järgides, olles samas tehniliselt paindlik.

Sarmet on veendunud, et koostöö- ehk alliansshanked tasub üle võtta ka Eestis. “Koostööhanked on ainus mõistlik tee, kuidas innovatsiooni ehituses suurendada ja raiskamist vähendada,” ütles ta.

Kuidas Eesti ehitajad uuendusega kaasa saada? Küsimusele, millest alustada uue hankemudeli juurutamisel, vastas Sarmet, et kõik algab alati tellijast. “Vajame asjatundlikku ja uuendusmeelsest tellijat, kes tahab asju muuta. Reaalne variant oleks turgu mõjutada riigihangete kaudu ehk teha alliansi põhimõtetele tuginevad pilootprojektid,” teigi ta ettepaneku.

Samas lisas ta, et alliansi põhimõteteid järgides on peamine koht, kus võib sõrme löüta, inimesed. Kui meeskond on alliansi põhimõttest üheselt aru saanud ja seda järgib, võib eeldada, et kõik laabub kenasti ja ebaõnnestumist pole põhjust karta. Põhimõte iseenesest toimib – kõik panustavad maksimaalselt ühise eesmärgi nimel oma pädevuse ulatuses. Seega algab kõik inimestest.

Projekteerimisfirma Novarc tegevjuht Jüri Rass toonitas samuti, et koostööhankes

Ma ei pea Eestit mahajäänud maaks, kuid ehitus kui majandusharu on meil väga jäik ja innovatsioonivaene. Ometi moodustab see peaaegu 10 protsenti SKPst ja 40 protsenti energiatarbimisest. Iga samm, mida saab efektiivsuse poole teha, annab riigile olulise kokkuhoiu.

Projekteerimisfirma Novarc tegevjuht Jüri Rass. FOTO: MEELI KÜTTIM

A Pane tähele
29. jaanuaril korraldab **Äripäeva ehitusuudised.ee** koostöö- ehk alliansshanke juurutamiseks Eestis “Hangetekonverentsi”, mille peaesineja on Soomes Tampere linna koostööhanke mudelit rakendades ehitatud Rantatunneli projekti juht Mauri Mäkiäho.

A Tasub teada
Äripäeva ehitusuudised.ee toimetaja **Sulev Senkel** oli esimese kvalitatiiivsete hindamiskriteeriumidega rahvusarhiivi hoonelise ehituse piloothanke projektmeeskonna liige.

on väga oluline üksteisemõistmine ja usaldus, mida muudugi täiendavad lepingud ja kirjalikud kokkulepped. Koostööhanke puhul on kõige keerulisem küsimus, kuidas ja milliste kriteeriumide alusel panna juba projekti alguses kokku toimiv meeskond. Eriti raske on see vähemalt Eestis kehtivate seaduste ja tavade puhul riigihangete korral, kuid ka siin on soomlased lähenemisvõimaluse välja pakkunud.

“Kahju tunnustada, kuid praegu on Eestis valdavalt nn lõppsumma lepingud, kus tegelikult sisuliselt planeeritakse, projekteeritakse ja ehitatakse stiilis “põrsas kotis” ning ikka ja jälle selgub tulemus töö valmimise käigus. Pahatihti on see seotud valesti mõistmise, teineteisest mitteamusaamise, ümberõhutamise ja lisatöödega, ehk siis juba tehtud asjade prügikasti viskamise või siis otse öeldes raiskamisega,” selgitas ta.

Ehitusvaldkond väga jäik ja innovatsioonivaene. “Ma ei pea Eestit mahajäänud maaks, kuid ehitus kui majandusharu on meil väga jäik ja innovatsioonivaene. Ometi moodustab see peaaegu 10 protsenti SKPst ja 40 protsenti energiatarbimisest. Iga samm, mida saab efektiivsuse suunas teha, annab riigile olulise kokkuhoiu. See puudutab ehituses praegu pöörlevaid “uudissõnu”, nagu BIM, IPD, digi- või e-ehitus, aga ka koostööhange, mis pörku-

vad inertset ehitustandrit kui teflonpannilt. Tundub, et riik peaks siin väikestviisi korda majja looma ja innovatsioonile ise hoo sisse lükkama. Tegu on ju ühiskonnale väga oluliste summadega, mida peab ja saab palju säästlikumalt ja targemini kasutada.”

Majandusministeeriumi ehitus- ja elamuosakonna projektijuhi Virgo Sulakatko sõnul panustavad kõik arenenud riigid arengusse ja innovatsiooni, seda tuleb Eestis teha ka ehitusvaldkonnas. “Põhjamaad on päris palju uute meetodite puhul eesotsas. Ma usun, et me saame ehitushangetesse innovatsiooni viimisega hakkama,” ütles Sulakatko. Samas mõõnis ta, et suhtumine, et ainult riik peab tegema, on vale, aga riigil on võimalus koostöös ehitusfirmade juhtidega tõesti palju ära teha. “Kui suudame Eesti IT-arendusi ja innovatsiooni integreerida ka ehitussektorisse, on meie väikesel riigil potentsiaali kaasa rääkida kogu Euroopa ehitusturul,” märkis ta.

Kui tulevikus on kogu Euroopas ehitushangete mängureglid samad, kaob ehitustettevõtjate jaoks ära ka koduturu mõiste.

Küsimusele, mis aastal esimene riigihanke koostööhanke mudelit rakendades võidetakse, vastas Sulakatko, et uus mudel võiks riigihangete nõuetesse sisse jõuda 2016.–2017. aastal. “Ka ehitustettevõtteid peavad hakkama kasutama innovaatilisemaid lahendusi,” toonitas ta.

Võimalus paremat kasumit teenida

Sooe Rantatunneli projekti puhul avastas seda alliansshanke korras ehitatud ettevõtte, et töö käigus saab kasumlikkust suurendada.

Nimelt jagati tunneli mooduliteks ja kui valmis sai esimene moodul ehk esimene 250meetriine lõik ning tegevuse käigus protsess kaardistati, saadi aru, kuidas järgmine 250 meetrit kiiremini teha. Mida kiiremini ehitada, seda suurem on ettevõtte kasumlikkus.

Ka ACTO Consult OÜ omanik ja volitatud ehitusinsener Margus Sarmet kinnitas, et õppiv organisatsioon on alliansi puhul peamine.

“Kuid protsessi ja tehnilisi lahendusi saab jooksvalt ümber kujundada vaid juhul, kui kõik osapooled on sellest huvitatud ega punni vastu ning on selleks motiveeritud ka rahaliselt. Kui aga ehitamise ajaks on näiteks projekteerija oma töö juba lõpetanud ja rahagi välja makstud, siis miks peaks ta olema huvitatud projekti muutmisest,” kommenteeris Sarmet.

Projekteerimisfirma Novarc tegevjuht Jüri Rass tõi näiteks, et kui ehitad kolm sarnast maja, siis esimest tehes õpid, teise puhul korrigeerid ja parandad tegevust ning viimane tuleb kõige paremini ning kasumlikumalt välja.

“Kombineerides koostööhange BIM-koostööplatvormi kasutamise, teed sa ehitusplatvormil vigadest õppimise etapi läbi virtuaalselt, tehes seda projekti kaasatud spetsialistide abil BIM-mudelil juba projekteerimise staadiumis. Ehk siis ehitad kõik kolm maja kohe kõige paremini ja kasumlikumalt. See seletabki koostööhanke edu,” rääkis Rass.

Rass meenutas ehituskonverentsilt Lauri Merikallio ettekanne koostööhanketest Soomes, kust talle jäi positiivseks meelde see, et ebaõnnestumiste protsent kahanes üllatavalt palju. Ära kadusid ümbertegemine, lisatööd, alalised ja tavapärased vaidlused projekti lõppedes lausa juristide ja advokaatide osavõtul.

“Ehk on see liiga ilus, et olla tõsi?” küsis ta, vastates ise, et kõik taandub tuntud vanasõnale “Üheksa korda mõõda, üks kord lõika.”

“Kui kogu meeskond juba projekti alguses töötab kui üks tiim ja kõik on lõpptulemuse saavutamiseks motiveeritud, vähenevad vead ja riskid. Seega hetkel, kui kapp maasse lüüakse, on kogu meeskonnal selge, mida ja kuidas ehitada,” võttis Rass kokku.